

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Bakı İdarəetmə və Texnologiya kolleci

“İdman turizmi”

fənninin

PROQRAMI

040714– “Turist, mehmanxana təsərrüfatının təşkili və idarə edilməsi”

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Bakı
İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin Metodiki
şurasının 15 sentyabr 2017-ci il tarixli iclasının
qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

(Protokol № 1)

Bakı 2017

Tərtib etdi:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin ixtisas müəllimi

Əhmədli Fərid Xanoğlu

Redaktor:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin müəllimi

Cəbiyev Cavid Şəfiyulla

Rəy verənlər:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin ixtisas müəllimi

1. Ələsgərli Güllü Fərman

Azərbaycan Turizm və Menecment
Universitetinin müəllimi

2. Aynur Hüseynzadə

İZAHAT VƏRƏQİ

Müasir dövrdə idman turizmini bəzən idmanın ayrıca bir növü kimi səciyyələndirirlər, lakin bundan əlavə rekreasiya və idman sağlamlıq turizmi kimi anlayışların mövcudluğunu unutmamaq mümkün deyildir. İdman turizmi idmanın komanda növü hesab edilərək, hər şeydən əvvəl idman yürüşlərindən ibarətdir. Digər idman növlərindən fərqli olaraq idman turizminin özünəməxsusluğu onun geniş məzmununa malik olması təşkil edir.

“İdman turizmi” fənni üzrə tərtib olunmuş 60 saatlıq proqrama 30 saat müəhazirə, 30 saat seminar daxildir.

“İdman turizmi” kursunun məqsədi tələbələrə müasir dövrdə sürətlə inkişaf edən turizm sənayesinin ən perspektivli növlərindən olan idman, macəra, ekstremal turizmin inkişaf səbəblərini öyrətməkdən ibarətdir. Kursun mənimsənilməsi nəticəsində tələbə turizmdə gələcəkdə daha çox istifadə olunan macəra, ekstrim, risk anlayışlarını başa düşəcək və onların inkişaf coğrafiyasını öyrənəcəkdir. Eyni zamanda müxtəlif ölkələrdə bu turizm istiqamətlərinin inkişaf tendensiyaları və regionlar üzrə müqayisəli təhlil etmə bacarığına malik olacaqdır.

Fənnin məqsədi – həmişə risk və məqsədə çatmaq, insan imkanları çərçivəsində həyatı, ətraf mühiti görmək və hiss etmək arzusu olan turizm növü haqqında hərtərəfli biliklər yaratmaqdan ibarətdir.

Fənnin vəzifəsi – idman, macəra və ekstremal turizmin su, yer (torpaq), dağ, hava, ekzotik növlərinə dair məlumat vermək, bu materialları təhlil etmək bacarığı aşılamaq, idman turizminin xarakterik cəhətlərini öyrənməkdir.

MÖVZULAR ÜZRƏ SAATLARIN PAYLANMASI

No	Mövzuların adı	Mühazirə	Seminar
1.	Kursun predmeti, məqsəd və vəzifələri	2	2
2.	Turizm sənayesində idman və macəra turizminin yeri	2	2
3.	Piyada turizmi	2	2
4.	Speleoturizm və onun inkişaf istiqamətləri	2	2
5.	Ekstremal idman turizmi	2	2
6.	Safari və ov turizmi	2	2
7.	Dayvinq və onun inkişaf xüsusiyyətləri	2	2
8.	Raftinq və onun inkişaf istiqamətləri	2	2
9.	Qolf turizm	2	2
10.	Velosiped turizmi	2	2
11.	Avtomobil turizmi	2	2
12.	Motosiklet turizmi	2	2
13.	Atçılıq turizmi	2	2
14.	Dağ-xizək turizmi	2	2
15.	İdman və macəra turizmində qeyri-adi xidmətlər	2	2
Cəmi:60 saat			

MÖVZULAR VƏ ONLARIN İZAHİ

Mövzu 1. Kursun predmeti, məqsəd və vəzifələri – 4 saat.

İdman turizmi. Müxtəlif idman növləri üzrə dünya, Avropa, Amerika və Asiya çempionatları – nəhəng turizm tədbirləri kimi. İdman tədbirlərində xüsusi əhəmiyyət daşıyan oyunlar – Olimpiya oyunları. Olimpiya oyunlarının keçirilmə yerinin seçilməsinə turizmin təsiri.

Mövzu 2. Turizm sənayesində idman və macəra turizminin yeri– 4 saat.

Təbiətdən istifadə etmə təsnifatında idman və macəra turizminin yeri. İdman məqsədləri üçün təbiətdən istifadə etmə anlayışı və onun tərkibi. İdman məqsədləri üçün təbiətdən istifadə etmə. Təbiət komplekslərinə neqativ təsir göstərən vasitələr. İdman məqsədləri üçün təbiətdən istifadə etmənin səmərəli təşkil edildiyi rayonlar.

Mövzu 3. Piyada turizmi – 4 saat.

Piyada turizm turizmin ən kütləvi və ucuz növü kimi. Piyada turizm marşrutları. Fərdi turist yürüşü. Piyada turizm ətraf aləmin dərk edilmə vasitəsi kimi.

Mövzu 4. Speleoturizm və onun inkişaf istiqamətləri – 4 saat.

Speleoturizm anlayışı və onun əsas xüsusiyyətləri. Mağaraların elmi və turizm baxımından mənimsənilməsi tarixi. Mağaralara təşkil edilən ekstrim elementli marşrutlar. Mağaralardan axan çaylar, onların üzərində olan şəlalələr və göllər.

Mağaraların formaları: karst (dağ), dəniz (sahil) və buz.

Buz və dəniz mağaralarının spesifik xüsusiyyətləri.

Mövzu 5. Ekstremal idman turizmi – 4 saat.

Ekstremal turizmin su növləri: veykbordinq, suda xizək sürmə, vindsörfinq, sörfinq, kayaking. Kayakingin 4 istiqaməti: avar çəkmə ilə kayaking, rodeo kayaking, fristayl kayaking, kayakingli yürüş. Ekstremal turizmin yer (torpaq) növləri: mauntinbayking, speleoturizm.

Dağ velosipedində hərəkət. Dağ velosipedində hərəkətin 3 forması: kross-kantri, trial, daunxill. Ekstremal turizmin dağ növləri: alpinizm, dağ-xizəkçiliyi və snoubordinq. Alpinizm, onun yaranması, reallaşma dövrü və marşrutu.

Mövzu 6. Safari və ov turizmi – 4 saat.

“Safari” sözünün etimologiyası. Safari – macəra turizminin bir növü kimi. Safarinin yaranma tarixi və ilk safari turların əsas məqsədi. Lisenziya əldə etmiş turfirmalar tərəfindən təşkil edilən və turistlərin təcrübəli ovçuların əhatəsində olduğu müasir safari-turları. Foto-safari və Ənənəvi safari, onların fərqli xüsusiyyətləri. Sualtı safari. Cip-safari və onun xüsusiyyəti. Cip-safaridə turistin üzləşdiyi çətinliklər: isti havanın dərini yandırması və küləyin üzü sovurması. Safari-turda təhlükəsizlik məsələləri: təlimatlandırılma. Afrika – Safarinin ən çox inkişaf etdiyi ərazi kimi. Safarinin növləri: Sükan arxasında, qısamüddətli yol safaris; Qısamüddətli, sərnəşin-yol safaris; Uzunmüddətli yol safaris; Ov safaris.

Mövzu 7. Dayvinq və onun inkişaf xüsusiyyətləri– 4 saat

Dayvinq sözünün etimologiyası. Dayvinqin inkişaf etməsinin səbəbləri. Dayvinqdə əsas təhlükələr. Dayvinqin formaları. Fri-dayvinq. Dayvinq-safari. Gecə dayvinqi. Sualtı speleologiya. Texniki dayvinq. Akula ilə dayvinq. Su axınında (cərəyanda) dayvinq. Sualtı ov. Sualtı arxeologiya və ya sualtı xəzinə axtarışı. Buzaltı dayvinq. Sualtı foto və video çəkiliş. Bataqlıq dayvinqi. Dayvinqlə məşğul olmaq üçün münasib sayılan dövr. Dayvinqin inkişaf etdiyi ölkələr.

Mövzu 8. Raftinq və onun inkişaf istiqamətləri – 4 saat.

Raftinqdə əsas amil. Raftinqdə təchizat. Raftinqin əsas tələbi. Raftlarda turistlərin sayı və ən münasibi. Raftinqin davamlılığı. Raftinqin növləri. Asan və çətin raftinq. Yüksək çətinlikli raftinq marşrutlarında turistlərin qarşılaşdığı problemlər: astana və şələlələr; fiziki çətinliklər (hazırlıq); zədə və soyuqlama; sivilizasiyadan uzaq vəhşi təbiət. Raftinqdə çətinlik kateqoriyası.

Mövzu 9. Qolf turizm – 4 saat.

Qolfun tarixi. Qolfun yaranmasına dair Fransa və Belçika versiyaları. Qolfun vətəninə dair mübahisəli fikirlər. Britaniya adalarında qolf. Qolfun inkişafında XIX əsrdən sonrakı dövr. Qolf-turizmin təşkili. Beynəlxalq təcrübədə qolf-turistlərin ayrıldığı 3 qrup: məhz qolf oynamaq üçün səyahət edənlər; istirahət və ya iş səyahətlərində qolfla məşğul olanlar; qolf oyunlarına tamaşaçı kimi gedənlər.

Mövzu 10. Velosiped turizmi – 4 saat.

Velosiped turizmində marşrutun seçilməsində geniş imkanlar və yüksək hərəkət sürəti. Piyada turizmi ilə veloturizmin fərqli xüsusiyyətləri. Veloturizmin iştirakçılarında qoyulan

tələblər: velosipedin yığımı, nizamlanması və təmiri haqqında biliklərə, velosipedi sürmək texnikasına malik olmaq. Çətin relyefə malik yolda veloturlar.

Mövzu 11. Avtomobil turizmi – 4 saat.

Avtoturizm. Avtoturizmin tarixi. Karavaninq turizm. Marşrutların seçilməsi

Mövzu 12. Motosiklet turizmi– 4 saat.

Motosiklet turizmində geyim və onun əhəmiyyəti. Motosikletdə hərəkətin taktika və texnikası. Motosiklet turizmində mototuristlərin qrup şəklində hərəkəti. Motosiklet turizmində hərəkətin sürəti və vaxtı. Motosiklet turizminin marşrutu və oradakı maneələr. Enişli yolda motosiklet turları. Ensiz yolda motosikletlə hərəkət.

Mövzu 13. Atçılıq turizmi – 4 saat

Atla gəzintilər – təhlükəli hərəkət vasitəsi kimi. At üzərindən yıxılmağın ağır nəticələri. At üzərində səyahətdə təhlükəsizliyin asılı olduğu amillər: at sürmək bacarığı, təchizata, hərəkət qaydalarına əməl etmək, geniş və açıq sahədə atla davranış mədəniyyəti və ona qulluq etmək. Atla gəzintinin səyahət proqramının hazırlanması: öncə keçirilən məşq və uzunmüddətli oturma şəraitində səyahət üçün geyim-ayaqqabının seçilməsi. At sürmənin tam öyrənilməsi müddəti. At sürən turistlərin çəkisinə qoyulan tələblər.

Mövzu 14. Dağ-xizək turizmi – 4 saat.

Dağ-xizəkçilik turizminin inkişaf tarixi. Dağ-xizəkçiliyin formaları. Slalom. Fristayl. Frirayd. Dağ-xizəkçilik kurortlarının seçilməsində əsas sayılan iqlim xüsusiyyətləri.

Mövzu 15. İdman və macəra turizmində qeyri-adi xidmətlər – 4 saat

İdman və macəra turizmində qeyri-adi xidmətlər: itlərin qoşqususu, fil, dəvə, hava şarı turları. “İtlərin qoşqususu”nun reallaşdığı ərazilər. “İtlərin qoşqususu”nda turun xüsusiyyəti. “İtlərin qoşqususu”nda uzun (100 km-dən çox) yürüşlər. “İtlərin qoşqususu”nda turun tələbi. “İtlərin qoşqususu”nda turların davam etmə müddəti və yaş məhdudiyəti. “İtlərin qoşqususu”nda uğurun əsas şərti. “İtlərin qoşqususu”nda turda təchizat. “İtlərin qoşqususu”nda turun proqramı. Hava şarında uçmanın yaranması və inkişafı.

ƏDƏBİYYAT

1. M.Б. Биржаков, Н.П. Казаков Безопасность в туризме. М., 2006
2. M.Б. Биржаков Введение в туризм. М-С.- П., 2006;
3. Armstranq Qarri, Kotler Filip. Marketing ilk addımları., Bakı 2007
4. V. Вағиров, F.Nadirov Dağ-piyada səyahətləri gid bələdçilərinin hazırlanması. B., 2007
5. Организация туризма. Под редак. А.П. Дуровича. Мн., 2006
6. S.Rəhimov Turizm-ekskursiya işinin təşkili. B., 2004

Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin ixtisas fənn müəllimi Əhmədli Fərid Xanoğlu orta ixtisas müəssisələrində təhsil alan tələbələr üçün “İdman turizmi” fənnindən hazırladığı proqrama

Rəy

“İdman turizmi” fənni üzrə tərtib olunmuş proqram 60 saati əhatə edir. Bura həm mühazirə, həm də seminar saatları daxildir. Proqramda tələbələrə müasir dövrdə sürətlə inkişaf edən turizm sənayesinin ən perspektivli növlərindən olan idman, macəra, ekstremal turizmin inkişaf səbəblərini öyrətmək kimi məsələlər açıqlanır. Müəllim Əhmədli Fərid Xanoğlu oğlu “İdman turizmi” fənni üzrə tərtib etdiyi proqramın tədrisini mümkün hesab edirəm.

**Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin
fənn ixtisas müəllimi:**

Əsgərli Güllü Fərman

Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin

ixtisas fənn müəllimi Əhmədli

Fərid

**Xanoğlan oğlunun orta ixtisas
müəssisələrində təhsil alan**

tələbələr üçün

“İdman turizmi” fənnindən

hazırladığı

proqrama

Rəy

“İdman turizmi” fənni üzrə tərtib olunmuş proqramın mövzu dairəsi düzgün müəyyənləşdirilmişdir və mövzunun öyrənilməsi baxımından olduqca əhəmiyyətlidir. Proqramda tələbələrə müasir dövrdə sürətlə inkişaf edən turizm sənayesinin ən perspektivli növlərindən olan idman, macəra, ekstremal turizmin inkişaf səbəblərini öyrətmək kimi məsələlər açıqlanır.

“İdman turizmi” fənni üzrə tərtib olunmuş 60 saatlıq proqrama 30 saat müəhazirə, 30 saat seminar daxil edilmişdir və bu kursun mənimsənilməsi nəticəsində tələbələr turizmdə daha çox istifadə olunan macəra, ekstrim, risk anlayışlarını başa düşəcək, inkişaf coğrafiyasını dərinlən öyrənəcəklər. Eyni zamanda, müxtəlif ölkələrdə bu turizm istiqamətlərinin inkişaf tendensiyaları və regionlar üzrə müqayisəli təhlil etmə bacarığına malik olacaqdır.

Proqramda idman turizminin əhəmiyyətli rolu açıqlanır və əsaslandırılır ki, idman turizminin inkişafında vacib olan şərtlərdən biri də idman, macəra və ekstremal turizmin su, yer (torpaq), dağ, hava, ekzotik növlərinə dair məlumat

vermək, bu materialları təhlil etmək bacarığı aşılamaq; idman turizminin xarakterik cəhətlərini öyrənməkdir.

Müəllim Əhmədli Fərid Xanoğlu oğlunun "İdman turizmi" fənni üzrə tərtib etdiyi proqramı elmi tələblərə cavab verir və Proqramın tədrisini mümkün hesab edirəm.

Azərbaycan Turizm və Menecmenti

Universitetinin müəllimi

Hüseynzadə

Aynur